

«Η γλώσσα της Καινής Διαθήκης»: μια ενδιαφέρουσα μελέτη

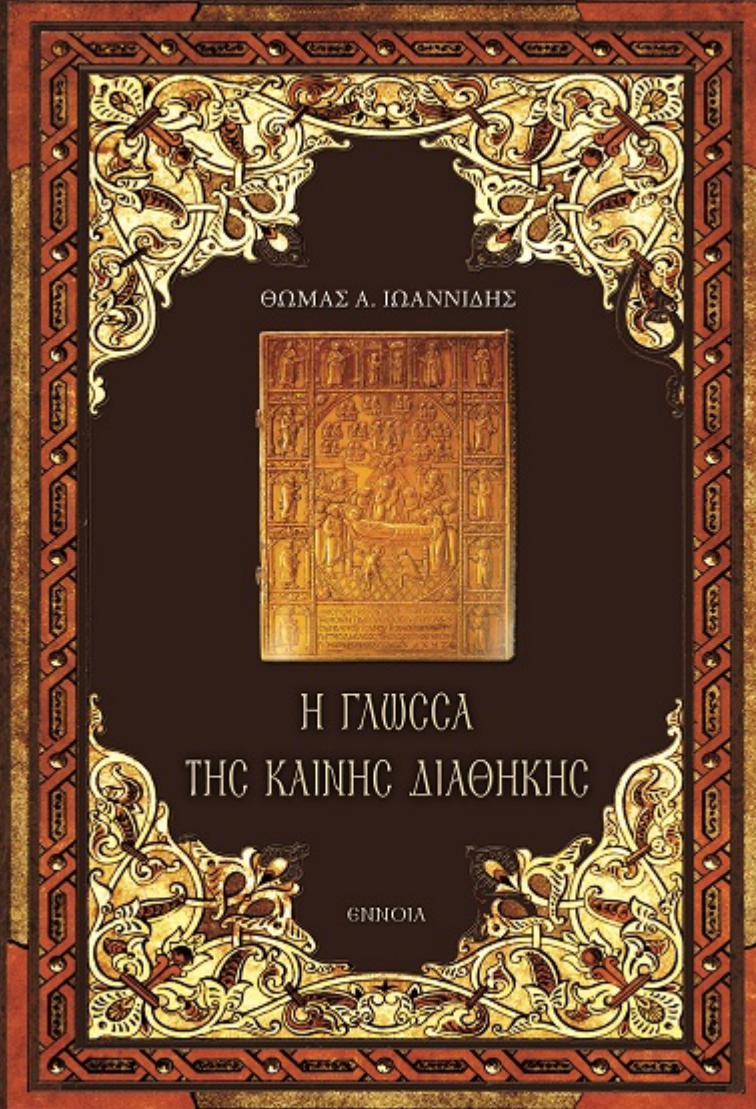
[Ορθοδοξία](#) / [Εκδόσεις](#)

[Αθανάσιος Μουστάκης, Δρ Θεολογίας](#)

Ένα από τα τελευταία έργα του Αναπληρωτή Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ Θωμά Αντ. Ιωαννίδη πραγματεύεται το εξαιρετικά ενδιαφέρον θέμα «Η γλώσσα της Καινής Διαθήκης». Ο καλαίσθητος αυτός τόμος εξεδόθη από τις Εκδόσεις «Έννοια» τον Ιούνιο του 2014.

Η δομή του τόμου είναι απλή. Ξεκινά με ένα θεωρητικό κομμάτι, στο οποίο γίνονται αναφορές στη μετάφραση των Εβδομήκοντα (Ο΄), μελετάται η εκφραστική μορφή και η ρητορική δομή των κειμένων της Καινής Διαθήκης, συγκρίνεται η γλώσσα των ιερών κειμένων με τη σύγχρονη μορφή της γλώσσας μας, τονίζονται οι μεταφραστικές δυσκολίες που οφείλονται σε πολιτιστικούς παράγοντες και στο τέλος προσεγγίζεται το θέμα της αποδόσεως στη νέα ελληνική του βιβλίου της Αποκαλύψεως από τον Γιώργο Σεφέρη.

Στο δεύτερο μέρος,

πού είναι και το εκτενέστερο, μελετάται η γλώσσα κάθε κειμένου της Καινής Διαθήκης ξεχωριστά, παρουσιάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε συγγραφέα και μεταφράζονται περικοπές από όλα τα βιβλία, ενώ έχει προηγηθεί μία άκρως ενδιαφέρουσα γραμματική, συντακτική και λεξιλογική εξομάλυνσή τους.

Πολλές είναι οι αρετές του τόμου: σαφήνεια ύφους, περιεκτικότητα νοημάτων, ρέουσα γλώσσα, λιτή έκφραση . . .

Στηριγμένος σε πλατιά βιβλιογραφική βάση ο συγγραφέας παρουσιάζει με ενδιαφέρουσες αναλύσεις την κοινή γλώσσα της Ελληνιστικής εποχής τονίζοντας την ιδιαίτερη θέση της στην ιστορία του πολιτισμού. Είναι σαφές, όπως σημειώνει,

ότι ο προσδιορισμός Ελληνική ή Ελληνιστική γλώσσα δεν σχετίζεται τόσο με την εθνική προέλευσή της, όσο με την ανακαινιστική και μεταμορφωτική δύναμή της. Η ευρύτατη διάδοση του Ελληνικού πνεύματος, μπορεί να κορυφώθηκε την περίοδο των κατακτήσεων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αλλά οφείλεται κυρίως στη δυναμική της Ελληνικής σοφίας, η οποία είχε ως μοχλό ανάπτυξης την ευκαμψία, την πλαστικότητα, την εκφραστική δύναμη και την παιδευτική ισχύ της γλώσσας των φορέων του Ελληνικού πολιτισμού.

Η δύναμη αυτή κυριολεκτικά σάρωσε την Ανατολική Μεσόγειο και τον κόσμο της Εγγύς και Μέσης Ανατολής και δημιούργησε μία αχανή πολιτιστική ενότητα που διήρκεσε αιώνες. Εξαιρετικά ενδιαφέρουσα είναι η ευρύτατη διείσδυση της Ελληνικής γλώσσας στον Ιουδαϊκό κόσμο και η επίδραση που άσκησε στην Παλαιά Διαθήκη είτε μέσω των βιβλίων της που γράφτηκαν στα ελληνικά είτε λόγω της μεταφράσεως των Εβδομήκοντα (Ο΄), η οποία όχι μόνο διαδόθηκε όπου υπήρχαν Ιουδαίοι, αλλά κυριάρχησε έναντι της πρωτότυπης Εβραϊκής γλώσσας και χρησιμοποιήθηκε από τον Χριστό και την πρώτη Εκκλησία ως η πλέον πρόσφορη για την ιεραποστολή και την κατήχηση των Ιουδαίων και των εθνών.

Ο καθηγητής Θ. Ιωαννίδης μας καθοδηγεί με σαφήνεια στην πορεία και στην εξέλιξη της Ελληνικής γλώσσας, η οποία, ως γλώσσα της οικουμένης, βοήθησε στην υπέρβαση των εθνικών και θρησκευτικών διαφοροποιήσεων της εποχής αυξάνοντας το επίπεδο της αμοιβαίας κατανοήσεως και της επαφής μεταξύ των λαών, αλλά και της υπερβάσεως των στεγανών ανάμεσα στους πολιτισμούς της εποχής.

Καθίσταται απολύτως σαφές ότι σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να μιλήσουμε για Ιουδαιοελληνική γλώσσα, καθώς τέτοιο μόρφωμα δεν υπήρξε ποτέ. Βέβαια, η χρήση Ελληνικών λέξεων από τους Ιουδαίους της εποχής ήταν τόσο μεγάλη που μπροστά της η σημερινή εξάπλωση και διείσδυση στη ζωή μας της Αγγλικής κυριολεκτικά ωχριά! Το πλήθος των δίγλωσσων ή μόνο Ελληνικών επιγραφών που σώθηκαν από τον 1ο π.Χ. και τον 1ο μ.Χ. αιώνα στην Παλαιστίνη μας πείθουν για το δυναμισμό και το σφρίγγος της Ελληνικής κοινής.

Η αντιπαραβολή των κειμένων των αττικιστών συγγραφέων με τα βιβλικά στην οποία προχωρά ο καθηγ. Θ. Ιωαννίδης μας δείχνει ότι η χρήση της γλώσσας του λαού αποτελούσε την άριστη επιλογή για την ιεραποστολή, καθώς δεν πρέπει να λησμονούμε ότι τα ιερά κείμενα δεν γράφτηκαν για να αποτελέσουν το αντικείμενο μελέτης κάποιων επιστημόνων, αλλά αντιθέτως είναι τα εργαλεία για την κατήχηση και την πνευματική πρόοδο του λαού, ή καλύτερα για τη σωτηρία του. Είναι σαφές, και αυτό τονίζεται, στο εν λόγω βιβλίο ότι η επιλογή της γλώσσας του λαού έδωσε ώθηση στην ιεραποστολή, δυναμική στο κήρυγμα και αποτελεσματικότητα στην κατήχηση. Η διαπίστωση αυτή πρέπει να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση από όσους ασχολούνται με το κήρυγμα, την ιεραποστολή και την ποιμαντική. Βέβαια, όπως τονίζει ο συγγραφέας, οι λόγιοι της εποχής την υποτιμούσαν χαρακτηρίζοντάς την γλώσσα των «αλιέων», δηλαδή των μη πεπαιδευμένων. Παρόλα αυτά δεν μπόρεσαν να εμποδίσουν ανθρώπους που δεν είχαν ειδική ρητορική εκπαίδευση να κατακτήσουν την οικουμένη και να αλλάξουν τον κόσμο μας.

Μεγάλη σπουδαιότητα για τη σύγχρονη ποιμαντική, εντός και εκτός Ελλάδος, έχει η ενότητα στην οποία συζητείται το πρόβλημα των μεταφραστικών αστοχιών λόγω κοινωνικών και πολιτιστικών διαφορών. Το σημείο αυτό πρέπει να τύχει της προσοχής μας, καθώς πλέον το ποίμνιο, ή το δυνάμει ποίμνιο- στον τόπο μας είναι φορέας εντελώς διαφορετικών παραδόσεων και αναπόφευκτα κατανοεί το ευαγγελικό μήνυμα διαφοροποιούμενο, όλο και περισσότερο, από αυτά που ο μέσος Έλληνας γνωρίζει και κατανοεί. Τα παραδείγματα που παραθέτει ο συγγραφέας μας δίνουν μία ιδέα για την έκταση, αλλά και το βάθος, του προβλήματος, το οποίο για να αντιμετωπιστεί απαιτεί κόπο, γνώσεις, προσευχή και προσήλωση στο

έργο.

Οφείλω να ομολογήσω ότι με εντυπωσίασε η συγκριτική παρουσίαση της μεταγραφής που επεχείρησε ο Γιώργος Σεφέρης στην Αποκάλυψη του Ιωάννου με το πρωτότυπο κείμενο, καθώς η μη συνδυαστική ανάγνωση των δύο κειμένων δεν επιτρέπει στον αναγνώστη να εντοπίσει τις ασάφειες, της αβλεψίες και τα παροράματα του μεταγραφέα. Η προσεκτική παραβολή των δύο κειμένων μπορεί να μας οδηγήσει σε πολύτιμα συμπεράσματα σχετικά με την βελτίωση των μεταφορών των βιβλικών κειμένων σε μία πιο σύγχρονη μορφή της γλώσσας μας, αλλά και τη μετάφρασή τους σε άλλες γλώσσες με διαφορετική δομή και τρόπο έκφρασης.

Μελετώντας το έργο, πολλές φορές αναρωτήθηκα ποιο από τα δύο μέρη είναι σημαντικότερο: το πρώτο που έχει τη θεωρητική προσέγγιση της γλώσσας όπως το παρουσιάσαμε ήδη, ή το δεύτερο που προχωρεί σε βήμα βήμα ανάλυση μίας σειράς περικοπών . . .

Η ανάλυση αυτή που τελικό σκοπό έχει την επίτευξη της καλύτερης δυνατής μεταφράσεως του κειμένου ακολουθεί μία πολύ συγκεκριμένη πορεία: συντακτική ανάλυση, λεξιλογική-σημασιολογική εξομάλυνση, γραμματική μελέτη κάθε περιόδου, κάθε περικοπής, κάθε κειμένου. Ο προσεκτικός αναγνώστης διαπιστώνει ότι με τη χρήση αυτής της μεθόδου θα εντοπίσει πολλά σημεία που τα κατανοούσε εσφαλμένα ή παρέμεναν ασαφή και θα διαπιστώσει τη σημασία της μεθοδικής δουλειάς που έκανε ο Θωμάς Ιωαννίδης και προσφέρει στους αναγνώστες του.

Κλείνοντας την σύντομη αυτή παρουσίαση του τόμου «Η γλώσσα της Καινής Διαθήκης» δεν μπορώ παρά να αναφέρω αυτό που γύριζε στο νου μου κατά τη διάρκεια της μελέτης του δευτέρου κυρίως μέρους του: πόσο σημαντικό θα ήταν εάν υπήρχε ένας φορέας, ένα ινστιτούτο, μία ομάδα, ένα πανεπιστημιακό πρόγραμμα ή οτιδήποτε άλλο που θα μελετούσε με το σύστημα και τη μεθοδικότητα του καθηγ. Ιωαννίδη ολόκληρη την Καινή Διαθήκη (γιατί όχι και την Παλαιά), λέξη λέξη, και θα μπορούσε να αποτελέσει μία ασφαλή βάση για την βελτίωση των μεταφράσεων που υπάρχουν ήδη. Παρά την ποιότητα κάποιων από αυτές και την αξιοπιστία των μεταγραφών, φρονώ ότι πολλά μπορούν να γίνουν ακόμη ώστε να έχουμε τη δυνατότητα να μελετάμε τα ιερά κείμενα στην καθομιλουμένη με τη μεγαλύτερη δυνατή προσήλωση στο πρωτότυπο κείμενο και με τον σεβασμό που απαιτείται προς τον σωτήριο για μας λόγο Κυρίου.

<http://bit.ly/2fyTlrU>